

Les vegueries: interessos locals i territori en la creació d'aquests nous ens a Catalunya

Josep Oliveras i Samitier

*Departament de Geografia
Universitat Rovira i Virgili
josep.oliveras@urv.cat*

Resum

L'Estatut de Catalunya del 2006 estableix que l'organització bàsica territorial de Catalunya seran els municipis i les vegueries. Aquestes ja havien estat una demarcació del poder reial, del segle XII a inicis del XVIII, i del 1936 al 1939 tornarien a ser demarcació de la Catalunya republicana. Ara a causa de l'Estatut va caldre elaborar un projecte de llei sobre les funcions de les vegueries, la seva delimitació i les capitalitats. El tema no va ser gens fàcil perquè no hi hagué ni consens polític, ni consens territorial, en esclatar tota una sèrie de conflictes entre territoris i ciutats que volien poder polític i administratiu. Al final s'aprovà una llei de vegueries a l'agost del 2010 que difícilment es podrà portar a la pràctica. El fons de l'article són els diferents tipus de conflicte que sorgiren, especialment els motivats per crear una nova vegueria i els causats per les rivalitats entre ciutats.

Paraules clau: capitalitat, conflicte territorial, organització políticoadministrativa, vegueria.

Resumen: *Las veguerías: intereses locales y territorio en la creación de estas nuevas entidades en Cataluña*

El Estatuto de Cataluña de 2006 establece que la organización básica territorial serán los municipios y las veguerías. Éstas ya habían sido una demarcación del poder real, desde el siglo XII hasta principios del XVIII, y de 1936 a 1939 volvieron a ser una demarcación supracomarcal de la Cataluña republicana. Por imperativo del nuevo estatuto se elaboró

un proyecto de ley sobre las funciones de las veguerías, su delimitación y la capitalidad. El tema no fue fácil porque no hubo ni consenso político, ni consenso territorial, al estallar toda una serie de conflictos entre territorios y ciudades que querían poder político y administrativo. Al final se aprobó una ley de veguerías en agosto del 2010 que difícilmente podrá ser aplicada. El fondo del artículo son los distintos tipos de conflicto que surgieron, especialmente los motivados por crear una nueva veguería y los causados por la rivalidad entre ciudades.

Palabras clave: capitalidad, conflicto territorial, organización político-administrativa, veguería.

Abstract: *The 'vegueries'; local interests and territory in the process of the creation of these new administrative units*

The statute of Catalonia in 2006 provides that the basic territorial organization in Catalonia is based on municipalities and the so-called *vegueries*. These had already been a demarcation of royal power from XII century until the beginning of XVIII and, moreover, they were under Republican Catalonia rule from 1936 to 1939. Nowadays according to the Statute, a bill was drawn up about *vegueries* functions, delimitation and capital cities. The issue was not easy at all, since there was neither economic nor political agreement and territorial conflicts were aroused between cities because of political and administrative power. In the end, a law was endorsed in August 2010, which hardly ever has been put into practice. The fundamental issue of the article is the different types of conflict caused especially when a new *vegueria* is created, which arises competition between cities for capital status.

Key words: capital status, territorial conflict, administrative political organization, *vegueria*.

Résumé: *Les 'vegueries'. Intérêts locaux et territoriaux dans la création de ces organismes nouveaux en Catalogne*

Le Statut d'Autonomie de la Catalogne de 2006 établit que l'organisation de base du territoire est constituée par les municipalités et par les *vegueries*. Celles-ci correspondaient à des démarcations du pouvoir royal du XII au XVIIIème siècle et ont été également en vigueur de 1936 à 1939 dans la période républicaine. Le développement du Statut d'Autonomie prévoit l'élaboration d'un projet de loi concernant les fonctions des *vegueries*, leur découpage territorial ainsi que leurs chefs-lieux. Ce sujet présente des difficultés parce qu'il n'y a pas de consensus politique ni territorial. Il existe des conflits divers entre les territoires et les villes qui réclament leur pouvoir politique. Une loi des *vegueries* a été finalement votée au mois d'août 2010 qui ne pourra pas être appliquée. Cet article porte sur les différents types de conflits qui sont apparus, spécialement les conflits dérivés de la création d'une nouvelle *vegueria* et les conflits qui surgissent à partir des rivalités entre villes.

Mots clés: chef-lieu, conflit territorial, organisation politique et administrative, *vegueria*.

1. Propòsit i introducció al tema

Aquest article té com a objectiu el d'exposar com davant una possible nova organització política interna de Catalunya, sorgeixen tota una sèrie d'enfrontaments entre territoris. Aquests són propiciats pels desigs de capitalitat administrativa que tenen determinades ciutats, amb la finalitat d'obtenir més poder polític i econòmic. També com a via de prestigi i alhora de competició amb altres ciutats que igualment aspiren a la capitalitat. Els conflictes també apareixen entre els partidaris de l'organització política vigent i els seus detractors, especialment quan una capital administrativa veu perillar la seva posició, per la possible pèrdua de funcions de capitalitat o per la minva del seu territori de domini i d'influència directa.

Una organització políticoadministrativa del territori no és més que una divisió d'una unitat major, amb l'establiment d'uns continents definits i limitats, al si dels quals hi ha uns poders elegits i representatius de la societat territorial o bé delegats d'un poder superior. Tota organització política és una construcció social que pot intentar racionalitzar-se per mitjà d'accidents físics que marquin els límits, d'àrees d'influència d'una ciutat-mercat, d'homogeneïtats econòmiques i socioculturals, o per antecedents històrics.

André-Louis Sanguin (1981, p. 95) exposa que un àmbit polític respon a una necessitat de l'organització humana per resoldre problemes públics, i que idealment, cada problema hauria d'incidir sobre un nivell i un territori d'organització política, el més adequat per a la seva solució. Ara bé això és impossible i la realitat demostra les disfuncions existents entre els espais polítics i determinades actuacions estratègiques i de planificació, perquè tota divisió políticoadministrativa respon a interessos i criteris dels òrgans de poder superior en un moment històric determinat. Aquests interessos poden portar fins i tot a buscar en una nova divisió una racionalitat administrativa que al mateix temps esborri relacions i lleialtats tradicionals i històriques, com en el cas de molts països africans amb la destrucció dels territoris tribals per intentar així formar un sol estat-nació.¹

El mateix autor també remarca que la creació de noves organitzacions territorials s'enfronta sovint amb la inèrcia de les velles unitats governatives i hi poden haver poblacions que no vulguin separar-se dels seus marcs tradicionals, per por de perdre el control polític i també l'econòmic i social sobre el seu territori. Igualment altres poblacions poden veure en una reforma la possibilitat d'augmentar els seus àmbits d'influència i adquirir els seus dirigents més poder. Peter J. Taylor (1994, p. 156) parla de la por a la perifèrització de les capitals, por que cal interpretar com a referida no solament a la capital dels estats, sinó també de les ciutats capitals d'una regió administrativa que en

1. Per exemples concrets i actualitzats sobre les divisions administratives a Europa remeto al llibre d' H. Heinelt i X. Bertrana (2011).

perdre l'anterior funció es trobarien marginades, la qual cosa produiria sentiments de frustració.

Aquests enfrontaments per disposar de dominis territorials és el que fa que les reformes dels marcs polítics-administratius no siguin fàcils, malgrat que noves necessitats i funcions les poden fer obsoletes i inadequades respecte els marcs vigents.² Tota proposta de reforma administrativa xoca per tant amb diferents interessos, no dels territoris en si, que no en tenen, sinó dels grups dirigents de les societats territorials, que veuen en la reforma, els uns noves possibilitats d'acréixer el seu poder i la seva clientela, i els altres una pèrdua dels mateixos elements. En el cas català el paper de determinats col·legis professionals, cambres de comerç o associacions empresarials, independentment dels polítics de l'àrea, mostra molt bé els interessos que hi ha darrera els diferents posicionaments.

La defensa de la reforma, o la lluita en contra, es relaciona igualment amb la reivindicació del territori, de l'àrea sobre la qual hi ha una multiplicitat de relacions i de trets culturals comuns. És el marc on per molts dels seus habitants es produeix bona part del procés de socialització (Taylor, 1994, p. 285). El *milieu*, juga aquí el seu paper i conjuntament amb la història remota i recent del mateix, subministra ideologia territorial. Aquest conjunt d'idees intenta maximitzar la identitat d'un territori en comparació amb la dels territoris veïns, sobre els quals es marquen totes les diferències possibles, des de les pròpiament geogràfiques, a les culturals i econòmiques.

D'acord amb Jacques Lévy (2003, p. 479-480) la identitat és el reforç d'una singularitat lligada a un sentiment de pertinença i a una consciència territorial. Així diferents personatges, líders o agents territorials fan determinades aportacions sobre les singularitats del lloc i traslladen aquestes a tot el col·lectiu, de tal forma que idees i trets característics arriben a transformar-se en símbols i valors que es creuen intocables i permanents. La identitat territorial és per tant una construcció col·lectiva que tendeix a perdurar en el temps i que s'exagera i s'exaspera en moments considerats crítics, com pot ser en el cas d'una nova organització administrativa. És una representació dotada d'atributs que els que la defensen posen en evidència ressaltant els trets singulars i diferenciadors, i amagant l'artificialitat de l'elaboració (Lussault, 2003, p. 480-481).

De les diferències d'interessos territorials, recolzats per les identitats, sorgeixen els conflictes i els antagonismes, els quals un cop passats es replegaran en la història, per ressorgir en el moment que hi hagi nous motius de confrontació. Els conflictes en els casos de les noves organitzacions territorials poc

2. Respecte al cas francès, cal recordar que l'informe de la Comissió Presidida per Jacques Attali *Rapport de la Commission pour la libération de la croissance française* de l'any 2007 recomanava el reforçament de les regions i la desaparició dels departaments, mentre que dos anys més tard l'informe *Il est temps de décider* de la comissió per la reforma de les col·lectivitats locals presidit per Édouard Balladour preconitzava eliminar els cantons i reduir el nombre de departaments i de regions. Informes que han provocat les lògiques controvèrsies en els mitjans de comunicació. Ara en els inicis propers d'una campanya electoral el president Nicolàs Sarkozy ha remarcat "pas de reduction du nombre de régions".

tenen a veure amb les explicacions marxistes sobre els antagonismes de classes socials, i no apareixen pas per les desiguals distribucions de la riquesa global o de les rendes familiars, ni per l'apropiació directa d'uns excedents. Els conflictes sobre les organitzacions territorials si que tenen a veure amb una pugna per les titularitats (drets i pretensions considerades legítimes) i per les provisions (opcions a coses que poden augmentar o disminuir de forma incremental), de tal manera que s'estableix una competència per a poder obtenir més oportunitats vitals territorials, en una interpretació adaptada als territoris de conceptes elaborats per Amartya Sen i Ralf Dahrendorf (Dahrendorf, 1990). També tenen a veure amb la distribució de l'autoritat entre les persones i els grups territorials, entenent com a tal la probabilitat que una ordre donada amb un cert contingut específic, comporti la seva obediència en un territori concret i afecti persones i grups que hi viuen, però no en els habitants dels territoris veïns (Rocher, 1968).

Independentment de la causa lligada a l'exercici de l'autoritat i al poder sobre un territori, hi ha també com a motiu de confrontació el prestigi i poder de les ciutats que volen esdevenir capital, que no va deslligat de l'interès dels grups dirigents urbans d'obtenir més beneficis gràcies a la capitalitat. Ser capital implica tenir un territori que esdevé una àrea d'influència obligada, cosa que exigeix anar a la capital per resoldre determinades qüestions. Per altra banda a la capital és on es concentren els serveis de tipus superior i tots ells comporten la necessitat de personal especialitzat que treballarà a la capital i en bona part hi viurà. Aquest fet genera riquesa a partir de les rendes del treball, i beneficis per les empreses subministradores dels serveis, a més a més de servir de motor per incentivar la construcció, el mercat de l'habitatge i tot el sector del comerç i altres serveis personals. Una explicació que quadra amb la pugna per les titularitats, provisions i oportunitats expressada anteriorment.

El govern autonòmic, mirarà sempre que els seus interessos no es vegin limitats o afeblits pels que es puguin derivar de l'organització territorial, de la mateixa manera que com assenyala Joan-Eugeni Sánchez (1992, p. 112-113) l'Estat-poder i l'Estat-administració, que en realitat són una mateixa cosa, necessiten garantir la coherència entre els diferents territoris, i en cas de conflicte, els superiors interessos de l'Estat prevalen sobre els de les institucions d'ordre inferior.

2. Les vegueries

El nou Estatut de Catalunya del 2006, en el seu article tercer estableix que els municipis, les vegueries, les comarques i altres ens locals que les lleis determinin formen part de l'organització territorial de Catalunya, però en el seu article 83 decreta que l'organització bàsica territorial són els municipis i les vegueries. En un altre punt es remarca que les comarques són un àmbit su-

pramunicipal que ha de regular una llei del Parlament, amb la qual cosa sembla que caldria esperar una nova relació d'aquests ens en relació amb els municipis i també amb les vegueries.³ No es tracta aquí d'exposar l'organització política i administrativa de Catalunya, ni tampoc la seva evolució, sinó centrar-se solament en la demarcació anomenada vegueria.

La vegueria té els seus orígens a l'alta edat mitjana i el mot derivaria del llatí *vicarius*, sent aquests uns delegats o representants dels comtes que tindrien missions militars, judicials i administratives.⁴ En temps de Jaume I s'accentua la presència dels veguers en un espai geogràfic presidit per un nucli urbà, i la continuïtat del territori de les vegueries al llarg dels segles va ser deguda a quatre elements bàsics: "l'acceptació de les realitats baronials, l'adaptació als espais naturals, l'assumpció de les capitals regionals i el respecte de la tradició" (Sabaté, 1997, p. 174).⁵ Per sota de les vegueries es delimitaren en alguns casos unes circumscripcions de menor extensió anomenades sotsvegueries, el nombre de les quals va ser força variable en el temps.

Les vegueries a començaments del segle XVIII eren quinze i vuit les sotsvegueries, i la nova divisió en corregiments imposada pel decret de Nova Planta tingué molt en compte la delimitació de les vegueries, però reduí a dotze les noves demarcacions, més el districte de la Vall d'Aran. Pau Vila (1937, p. 30) afirmà que la divisió en corregiments del rei Felip V, era "més harmònica i més equilibrada que la tradicional en vegueries" i "més ajustades a l'estructuració geogràfica del país".

La delimitació inicial de les vegueries, així com les successives variacions del nombre i capitalitat d'algunes d'elles, produí diversos conflictes entre les ciutats que aspiraven a exercir funcions de poder polític territorial. Flocel Sabaté (1997, p. 172 i s.) ha remarcat algunes de les controvèrsies històriques derivades tant dels interessos de la reialesa com de les pugnes per la capitalitat, per l'adscripció d'una població a una o altra vegueria, o pel domini d'un espai geogràfic que consideraven la seva àrea d'influència.⁶

3. La regulació de les funcions de les administracions locals de Catalunya es contempla que sigui efectuada per la llei de governs locals que actualment està en fase de redacció i que hauria d'estar aprovada abans que acabi l'any actual.

4. A l'època visigòtica ja es coneix l'existència d'uns *vicarii civitatis* que depenien del *comes civitatis* que era una espècie de governador del territori dominat per les ciutats (Vila, 1937, p. 18). Inicialment els vicaris comtals no tenien una estricta adscripció territorial, sinó que actuaven simplement com a delegats del comte, però segons Jesús Lalinde, a partir del segle X s'inicià una *districtualització* de l'activitat comtal que es reafirmà cap el segle XII en què el rei aprofità la xarxa de veguers, no només per garantir l'ordre públic i exercir diferents delegacions del sobirà, sinó també per reafirmar el seu poder front la noblesa (Lalinde, 1966, p. 49 i ss.; Gràcia, 2008, p. 27).

5. L'any 1281, en temps Pere II de Catalunya hi hagué unes ordenacions de les vegueries, i de deu que n'hi havia a finals del segle XIII, passaren a disset en temps del seu fill Jaume II. A l'any 1304, les vegueries eren les de: Tortosa, Tarragona, Montblanc, Barcelona i el Vallès, Osona, Berga, Manresa, Vilafranca del Penedès, Girona, Besalú, Camprodon, la Ral, Ripollès, Lleida, Tàrraga, Cervera i els Prats, Camarasa i Pallars (Vila, 1937, p. 24). El territori a la banda nord dels Pirineus o Catalunya del Nord, que ara pertany a l'Estat francès i el 1304 pertanyia al regne de Mallorca, arribaria a comptar amb tres vegueries: Perpinyà, Vilafranca del Conflent i Puigcerdà.

6. Es remarquen les disputes entre Manresa i Santpedor, Manresa i Cervera, Tàrraga i Verdú, Camprodon i Sant Joan de les Abadesses, Cervera i Igualada, pels límits de les respectives vegueries, entre altres exemples que serien un precedent de conflictes posteriors.

Passats dos segles i quart des de la substitució de les vegueries pels corregiments, a la Divisió Territorial de l'any 1936 s'establiren 38 comarques, les quals s'agruparen en 9 regions, que a l'any 1937 canviaren el nom per l'històric de vegueries, tal com s'havia acordat a l'any 1932, per insistència d'Antoni Rovira i Virgili (Oliveras, 2000, p. 116).

Al llarg dels anys de la dictadura franquista aparegueren diferents estudis i organitzacions que tenien com a base les unitats comarcals establertes l'any 1936, mentre que la regió o vegueria va merèixer molta menys atenció, potser a causa de la força que tenia a tots nivells el fet provincial. No obstant això, a partir de l'any 1975 diferents estudis i manifestos es tornen a plantejar l'existència d'uns àmbits regionals a l'interior de Catalunya que no coincideixen amb les províncies, i que per alguns autors formarien altre cop regions o vegueries en una estructuració funcional o políticoadministrativa de Catalunya.⁷

En el debat establert pels parlamentaris catalans per aprovar el projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya hi hagué interessants propostes i enfrontaments sobre les demarcacions electorals, amb un clar predomini de la preferència de la comarca com a circumscripció electoral i administrativa del país, i minoritàriament també una defensa de la vegueria.⁸ De fet en els anys de la transició sorgiren algunes entitats o col·lectius que reivindicaren la formació d'una regió o vegueria que aglutinés els interessos i demandes comunes de diferents comarques que suportaven algunes problemàtiques semblants, aquest és el cas dels Grups de l'Alt Pirineu; o bé el grup de Tortosa. En un to i activitat menor sorgiren altres grups i persones que reivindicaren una regió o vegueria de Manresa, de Vic, del Penedès, de Reus o del Gironès.

Amb el debat comarcal i la reinstauració de les comarques com a administració local supramunicipal, el tema de les vegueries perdé empenta i deixà momentàniament de formar part de les agendes polítiques i també de les acadèmiques, tot i que Lluís Casassas i Joan Vilà presentaren l'any 1989 una "Proposta per a l'organització regional de Catalunya" (Casassas i Vilà, 2009), i un equip dirigit inicialment per Lluís Casassas realitzà, entre el 1991 i el 1994, un informe sobre l'organització territorial de l'administració pública catalana, en el qual es proposava una divisió en regions tot i mantenint al màxim possible els límits provincials (Lluís i Jordi Casassas, 1998 i 2009).

A nivell del Govern de la Generalitat de Catalunya presidida per Jordi Pujol, la qüestió de la divisió en vegueries s'aparcava amb l'aprovació l'any 1995 del Pla Territorial General de Catalunya que establia sis àmbits de planificació

7. Entre aquests treballs destaquen els de l'Institut Universitari d'Estudis Territorials amb l'Enric Lluch i la Pilar Riera, el de Lluís Casassas i Joaquim Clusa, de Manuel Ribas Piera, i de Joan Alemany i Jordi Borja, o els debats de l'àmbit Territori del Congrés de Cultura Catalana (1975-1977) (Lluch i Nel·lo, 1984).

8. El diputat Ernest Lluch remarcà què: "Durant cinc segles la vegueria fou la institució de govern territorial pròpia de Catalunya", i seguint a Serra i Moret assenyalà que: "les vegueries responguin a concentracions vitals i conformin, a grat o a desgrat dels governants, la configuració genuïna de la terra" (Lluch i Nel·lo, 1984, p. 1267-1268).

territorial, incrementats posteriorment a set i ara a vuit, establint en la disposició addicional segona de la llei que mentre no es legislés sobre la divisió de Catalunya en regions el govern hauria de tenir en compte subsidiàriament els àmbits establerts en la llei per la planificació dels seus serveis.⁹

3. La reaparició de les vegueries

El tema de les vegueries es replantejà de nou amb Pasqual Maragall en la seva campanya per les eleccions autonòmiques de l'any 1999, en la qual féu propostes per les diferents grans àrees o regions del país i parlà de l'organització en vegueries. Un tema que potser en part era propiciat per la mateixa organització en federacions generalment supracomarçals en què s'estructura territorialment el Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC).

El resultat de les pressions polítiques de l'oposició portà a l'abril del 2000, per un acord del Govern, a la creació d'una Comissió formada per set vocals i presidida per Miquel Roca Junyent que elaborà el conegut *Informe sobre la revisió del model d'organització territorial de Catalunya*, en el qual proposen formar sis vegueries i refundre les vegueries amb les províncies estatals (Roca, 2000). En contraposició a l'Informe Roca, la Diputació de Barcelona finança una altre proposta, interessant i interessada, que per raons polítiques ha tingut poca divulgació.¹⁰

En guanyar el PSC les eleccions del 2003 i formar un govern tripartit amb Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) i Iniciativa per Catalunya-Verds (ICV) el tema de l'organització en vegueries formava part dels compromisos programàtics, cosa que volia dir la tramitació i aprovació del corresponent projecte de llei pel Parlament de Catalunya. A tal fi es creà la Comissió d'Organització Territorial de Catalunya, la qual elaborà diferents documents que serviren per establir unes Bases de l'Organització Territorial de Catalunya, en les quals es contemplava una reforma en la funció de les comarques, el restabliment de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i l'establiment de set vegueries: Barcelona, Girona, Lleida, Camp de Tarragona, Catalunya Central, Terres de l'Ebre i Alt Pirineu i territori d'Aran. Aquestes havien de tenir el mateix àmbit, tant per l'administració de l'estat com per la local i autonòmica. Si no s'arribà a elaborar un projecte de llei sobre el tema va ser perquè políticament es van posar totes les energies en l'elaboració del nou Estatut de Catalunya del

9. Aquests àmbits eren inicialment: el Metropolità, el de les Comarques de Girona, el del Camp de Tarragona, el de les Terres de l'Ebre, el de Ponent i el de les Comarques Centrals. A aquests s'afegí l'any 2001 l'àmbit de l'Alt Pirineu i Aran, i a l'any 2010 el del Penedès.

10. A la proposta es propugnava la formació de moltes més comarques com a ens supramunicipals que servissin per evitar la problemàtica dels petits ajuntaments, i es formaven quatre vegueries equivalents a les actuals províncies, tot i que hi havia canvis en els límits d'algunes d'elles. Dintre de les vegueries es podrien formar regions atenent a les especificitats dels diferents territoris, i així apareixen la regió Metropolitana de Barcelona, la de les Terres de l'Ebre i la de l'Alt Pirineu (Pujol, 2001).

2006 i pels problemes originats al si del mateix tripartit en les seves relacions amb el Govern de l'Estat i respecte als continguts de l'Estatut.¹¹

Finalment, i a causa dels contratemps sorgits amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia, les vegueries es van aprovar al final de la VIII legislatura de la Generalitat de Catalunya, i molt poc abans d'unes noves eleccions que va donar molts mals resultats pels partits que fins aquell moment formaven majoria al Parlament de Catalunya.¹²

L'elaboració, tramitació i debat del projecte de llei de les vegueries va ser responsabilitat del conseller Jordi Ausàs, d'ERC,¹³ i no va ser gens fàcil. No solament pels problemes tecnicojurídics del seu contingut, sinó per les tensions territorials que es provocaran en relació a la delimitació de les vegueries i especialment per les capitalitats.

L'avantprojecte de llei va ser conegut en el mes de desembre del 2009 en què es va notificar la disponibilitat del mateix a la seu i web del Departament de Governació,¹⁴ i a partir d'aquest moment s'acceleraren diferents campanyes i posicionaments en diferents mitjans de comunicació, tant generals, com locals, que s'anaren incrementant a mesura que s'acostava la data de la previsible aprovació, que era justament la vigília de Reis. Hi hagueren al·legacions de quatre departaments de la mateixa Generalitat, de les diputacions de Lleida i Barcelona, de diferents consells comarcals i del Conselh Generau d'Aran, de les cambres de comerç de Lleida i Tarragona i d'alguns ajuntaments, com els de la zona de Mojà, que ho aprofitaren per reclamar la comarca del Moianès; però d'on van venir més al·legacions va ser de particulars i entitats de Tarragona que utilitzaren un model únic per mostrar la disconformitat amb uns aspectes concrets del projecte.¹⁵

Més que les al·legacions van ser els articles i comentaris en els mitjans de comunicació contraris a determinats punts de la reforma, les pressions directes al si dels propis partits de govern, juntament amb les protestes públiques generades a Tarragona i el posicionament d'alguns ajuntaments com els de Lleida i Tarragona, a més d'altres institucions com el Conselh Generau d'Aran, que paralitzaren l'aprovació de l'avantprojecte i l'obligaren a fer retocs.

L'avantprojecte contemplava dividir Catalunya en set vegueries: l'Alt Pirineu i Aran, Barcelona, Camp de Tarragona, Girona, Central, Lleida i les Terres de

11. Els treballs de la Comissió, van ser per això utilitzats en l'elaboració del text del nou Estatut, de tal manera que Xavier Sanclimens (2009, p. 243-244) que en va ser membre n'ha assenyalat les coincidències.

12. L'aprovació de la llei de vegueries elaborada per un conseller d'ERC no entusiasma al PSC, però l'acceptaren a canvi de poder veure promulgada la llei de l'Àrea Metropolitana de Barcelona que es tramitava al mateix temps.

13. Veure l'article del propi conseller explicant la llei a *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 70, 2010, p. 79-83.

14. L'anunci de l'avantprojecte es va fer al DOGC núm. 5525, del 14 de desembre de 2009 i el termini de presentació d'al·legacions acabava el 4 de gener del 2010, amb les festes de Nadal entremig i el Conseller pensant en l'aprovació del projecte en el Consell Executiu del 5 de gener.

15. El Col·legi de Geògrafs i l'Associació de Geògrafs Professionals de Catalunya també va elaborar un plec d'al·legacions centrant-se en la no resolució prèvia del mapa comarcal, la no integració de determinats organismes en les vegueries, el sistema electoral, l'establiment de la capital de la vegueria, el nom de les vegueries, la disposició transitòria del pas de les províncies a vegueries, etc.

l'Ebre. La vegueria es contempla com a divisió territorial de l'administració autonòmica i alhora com a ens supramunicipal de l'administració local amb funcions d'assistència i cooperació als municipis. D'aquesta manera les vegueries, per mitjà del seu òrgan de govern que seria anomenat Consell de Vegueria, substituirien les diputacions provincials. Respecte a les capitals, tot i que en algun esborrany de la llei anterior a l'avantprojecte havien estat fixades,¹⁶ es preveia que la capital fos decidida per majoria absoluta pels respectius Consells de Vegueria. La qual cosa, junt amb la mateixa delimitació de les vegueries és el que produí la major part del descontentament públic sobre el tema.

L'avantprojecte retocat va ser aprovat com a projecte pel Govern de la Generalitat el 2 de febrer del 2010. El nou document suprimia el capítol dedicat a les capitalitats de les vegueries i en les disposicions transitòries parlava de seus institucionals en comptes de capitals, que no és exactament el mateix. Per a la de les Terres de l'Ebre, la seu seria a Tortosa i per a les de l'Alt Pirineu i Aran, i de la Catalunya Central, una llei del Parlament hauria de determinar la ciutat on s'ubicaria la seu institucional. Les altres quatre vegueries, inicialment serien les de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona, la seva circumscripció la formarien les actuals províncies i els Consells de vegueria substituirien a les diputacions. La de Tarragona, un cop constituïda la vegueria de les Terres de l'Ebre, canviaria el nom per la del Camp de Tarragona. Realment un procés complicat, tenint en compte que les variacions en els límits de les províncies segons la Constitució Espanyola, necessiten ser aprovades per les Corts espanyoles.

Mentre a Madrid el Tribunal Constitucional (TC) debatia l'anticonstitucionalitat de determinats articles de l'Estatut, entre els quals els que afectaven l'organització en vegueries, el Parlament de Catalunya tractava el projecte de llei presentat pel Govern de la Generalitat. La Comissió d'Assumptes Institucionals del Parlament aprovà en el mes d'abril, amb els vots favorables dels partits que formaven el govern i amb el vot en contra de tots els altres partits, el projecte de llei que havia de passar a aprovació del Ple. No obstant això, tant Convergència i Unió (CiU) com el Partit Popular de Catalunya (PPC) anunciaren que demanarien el dictamen del Consell de Garanties Estatutàries, màxim organisme jurídic per opinar sobre l'ajust del projecte a l'Estatut d'Autonomia, el qual resolgué a començaments de juliol i indicà alguns problemes de redacció i interpretació que no s'ajustaven a la legislació de rang superior.¹⁷

16. En un esborrany la capital de la vegueria Central s'establia a Manresa i el mateix conseller havia parlat de copcapitalitat referint-se a la vegueria del Camp de Tarragona (Tarragona-Reus), o de tricapitalitat per la vegueria de l'Alt Pirineu i Aran (la Seu d'Urgell, Puigcerdà i Tremp).

17. El projecte de llei va ser tramès al Consell de Garanties Estatutàries el 8 de juny del 2010. El dictamen del Consell va ser emès el 5 de juliol següent que hi trobà incorreccions jurídiques en els temes del pas de la província a vegueria i de les Diputacions Provincials a Consells de Vegueria, així com en les noves delimitacions provincials, inclosa la de Tarragona. El dictamen especifica confusió en el redactat, consagració d'un model dual d'organització en contra del mateix esperit del projecte i de l'Estatut d'Autonomia i poca claredat en la terminologia utilitzada. Aquests temes obligaren a un nou redactat de les disposicions transitòries, més clar però força complicat.

Per acabar de complicar el panorama del projecte de vegueries, el TC va dictar el 9 de juliol, la sentència sobre el recurs d'inconstitucionalitat de 128 articles de l'Estatut d'Autonomia que havia presentat el PP. Sobre els articles 90 i 91.3 i 4 que fan referència a les vegueries, el Tribunal protegeix la província i estableix que la divisió territorial no pot suposar la desaparició de les províncies, ni de les seves funcions constitucionals, la qual cosa preserva el manteniment de les actuals diputacions provincials, encara que les províncies puguin denominar-se vegueries i les diputacions consells de vegueria. Una situació que ja havia previst i advertit Enric Argullol en una conferència a la Societat Catalana de Geografia, en especificar que l'operació es feia complexa si es tocaven límits provincials i que un replantejament frontal de l'actual divisió provincial era una via sense sortida.¹⁸

Malgrat els problemes que presentava la decisió de l'alt tribunal, el Govern de la Generalitat presentà al Ple del Parlament del 27 de juliol, el projecte de llei de vegueries que va ser aprovat només amb els vots dels partits del govern, amb la qual cosa una llei de tanta importància com l'organització territorial de Catalunya, no tenia ni el consens parlamentari, ni el territorial, i a causa de a la sentència del TC era una llei que naixia morta, o almenys amb molt poques possibilitats de poder ser portada a la pràctica.

La nova llei, promulgada el 3 d'agost, establia les vegueries que ja figuraven a l'avantprojecte, però la de l'Alt Pirineu i Aran es quedava sense l'última comarca, ja que es reconeixia l'existència del Conselh Generau d'Aran com a entitat singular territorial (fig. 1). Referent a les capitals, aquestes continuaven amb la denominació de seus institucionals i les de la Catalunya Central i de l'Alt Pirineu haurien d'esperar a l'alteració dels límits provincials i una llei del Parlament per determinar la seva seu institucional. El Consell de Vegueria de les Terres de l'Ebre amb seu a Tortosa, només es podria constituir quan s'hagués modificat la legislació estatal corresponent i aleshores el Consell de Vegueria de Tarragona es transformaria en Consell de Vegueria del Camp de Tarragona.

En el mes d'octubre es dissolia el Parlament de Catalunya i es convocaven eleccions pel 28 de novembre, data en què CiU va guanyar les eleccions i pogué formar govern gràcies al PPC. Artur Mas que seria el nou president, i que a finals del 2009, considerava prioritària la creació de la vegueria del Penedès i no tancava la porta a la de l'Alt Ter, un any després, en plena campanya electoral anunciava que el tema de les vegueries no era urgent i que si governés ajornaria l'aplicació de la llei de vegueries, ja que concentraria els seus esforços en la recuperació econòmica.

En el mes de febrer la vicepresidenta del Govern, ja donava per aparcada la llei de vegueries i el Ple del Parlament de l'1 de juny del 2011, a proposta de

18. Conferència del 3 d'octubre de 2007, transcrita a *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 67-68, 2009, p. 293/305.

Figura 1. L'organització territorial en vegueries del 3/8/2010

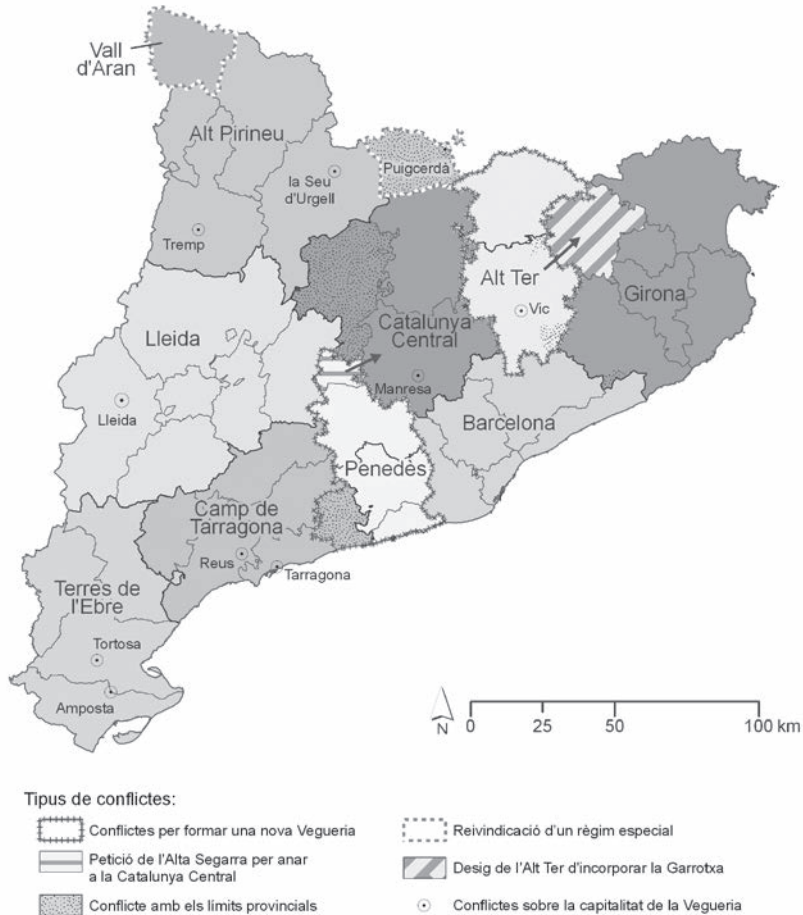
Autor: Laboratori de Cartografia i SIG, Departament de Geografia, Universitat Rovira i Virgili

CiU aprovava la Llei 4/2011, de 8 de juny en la qual es modificava la disposició transitòria primera de la llei de vegueries aprovada l'any anterior, i en un únic article s'estableix que la constitució dels Consells de Vegueria no es podria realitzar fins que les modificacions de la normativa estatal vigent no s'haguessin aprovat, incloses les relatives al règim electoral de les vegueries.¹⁹

4. Els conflictes territorials per les vegueries

En el debat que el projecte de vegueries suscità es va escriure poc, i més aviat lleugerament, sobre els criteris emprats per establir una nova divisió administrativa territorial, sobre els seus costos i beneficis socials i econòmics, de l'encaix de la nova organització amb l'existent, especialment amb les comarques, etc. Independentment de posicionaments globals a favor o en contra de les vegueries i de l'escepticisme sobre la qüestió que mostraren alguns comentaristes per escrit i de paraula, la polèmica territorial se centrà en quatre grans temes: a) la reivindicació d'una nova vegueria; b) la pugna per la capitalitat; c) la demanda de canvi de vegueria; d) la petició d'un règim especial (fig. 2).

19. La Llei referida es va publicar al DOGC, núm. 5900, del 15 de juny.

Figura 2. Principals conflictes de la divisió en vegueries

Autor: Laboratori de Cartografia i SIG, Departament de Geografia, Universitat Rovira i Virgili

En els casos d'oposició frontal a la formació d'alguna nova vegueria cal esmentar el cas de l'alcalde de Lleida, que veia fragmentada l'àrea d'influència de la capital provincial en tres demarcacions, la qual cosa significava una pèrdua de poder real de la ciutat i un possible desplaçament d'alguns serveis, o almenys de pèrdua dels seus efectius de personal. Amb menys intensitat s'hi mostrà també l'alcalde de Tarragona, encara que per ell el principal problema l'hagué d'afrontar amb les reivindicacions que es feren des de la ciutat de Reus. Per altra banda les diputacions provincials es mostraren força escèptiques respecte al projecte i en les tres que governava CiU s'adoptà la postura del partit que el moment en què es volia fer la reforma administrativa no era l'adequat i primer calia resoldre la crisi econòmica. La Diputació de Barcelona tot i estar sota una

presidència del PSC, tampoc no es mostrà gens entusiasmada amb el projecte.²⁰

Entre els conflictes per les vegueries de nova creació, cal distingir entre les que veieren les seves aspiracions recollides en la llei i que per tant presentaren un menor conflicte i les que no, i encara que la pretensió és la d'analitzar els casos de denegació i de major conflicte, es fa un breu resum de les reivindicacions dels territoris acceptats com a futures vegueries i que són les de l'Alt Pirineu i de les Terres de l'Ebre. A continuació es tractarà dels quatre tipus de conflicte i s'analitza d'una forma especial la reivindicació per la vegueria del Penedès i la pugna de Tarragona i Reus per la capitalitat.

4.1. La vegueria de l'Alt Pirineu

La presa de consciència de la formació d'una unitat territorial té els seus orígens reivindicatius en els Grups de l'Alt Pirineu (GAP) que es formaren impulsats per una colla d'amics de la Seu d'Urgell.²¹ Per la connexió i formació dels diferents grups les estructures territorials eclesiàstiques hi deurien jugar el seu paper, ja que l'àmbit dels grups va ser justament el del bisbat d'Urgell, sense propagar-se cap al Solsonès ni altres contrades prepirinenques.²² El manifest per iniciar el procés d'establiment de la vegueria de l'Alt Pirineu es va signar el gener del 2005, encara que aquest desig de formar vegueria surt ja en diferents papers anteriors. En ell s'expressa que aquest àmbit amb trets geogràfics propis de la muntanya gestiona gairebé una cinquena part del territori de Catalunya i s'assenyalen els principals problemes socioeconòmics com la baixa població, la feble industrialització, la crisi agrícola i ramadera, etc. Es manifesta que el principi de reequilibri territorial passa per la creació de la vegueria i la necessitat que la nova administració tingui un esperit de promoció i servei arrelada a les necessitats específiques del territori i plantegen la descentralització de l'administració de la Generalitat en el conjunt de les valls que conformen l'àmbit. Reclamen també que la vegueria sigui circumscripció electoral i es mostren partidaris de negociar amb la vall d'Aran la seva inserció a la vegueria de l'Alt Pirineu.²³

20. En sorgir la topada amb la sentència del Tribunal Constitucional i la possibilitat que la llei de vegueries pogués no ser aplicada, tant l'alcalde de Lleida com el de Tarragona mantingueren l'opinió que la llei es podia desar en un calaix, afegint el segon que ben lligada i amb una llaçada.

21. L'ideòleg inicial va ser Pasqual Ingla, capellà d'Asnurri i canonge de la Seu d'Urgell, una persona que féu un paper important en la transmissió dels ideals democràtics i d'estima a la pròpia terra.

22. El grup de la Seu d'Urgell, es va formar l'any 1974, i després anaren sorgint els altres grups que van ser legalitzats el 1980, per decaure la seva activitat en els anys següents, tot i deixar una empremta molt forta en les institucions locals en algunes de les quals els seus membres han ocupat llocs destacats. Personatges rellevants dels GAP foren l'Amadeu Gallart, els germans Ramon i Joan Ganyet, Antoni F. Tulla, Jordi Carbonell, Antoni Plans, entre altres (Alsina, García, Pérez, 1996 i Tulla, 2009). Els GAP van ser especialment actius en l'Àmbit d'Ordenació del Territori del Congrés de Cultura Catalana.

23. L'acció dels GAP pel reconeixement de la problemàtica de les zones pirinenques centrals i occidentals es veié recompensada amb la formació de l'àmbit de planificació de l'Alt Pirineu i Aran i la creació el desembre de l'any 2002

4.2. La vegueria de les Terres de l'Ebre

La vegueria del territori recorregut per “lo riu” té els antecedents remots en l'antiga vegueria i corregiment i en la frustració de la ciutat de Tortosa de no ser capital provincial, cosa que portà a un sentiment de formar “una quinta província”. Ara bé, l'àrea d'influència tortosina no abastava pas les comarques del Baix Ebre, Montsià, Terra Alta i Ribera d'Ebre, a causa dels vincles de les dues últimes amb la ciutat de Reus. La proposta de les quatre comarques formant una unitat serà de l'any 1965 i prendrà volada amb la organització i desenvolupament del Congrés de Cultura Catalana per aquelles contrades.²⁴ A l'any 1976 apareix el manifest de l'Ebre on es reivindica “la Vegueria de l'Ebre com a única instància política i operativa intermèdia entre la Generalitat i les comarques de l'Ebre”.²⁵

Josep Tarradellas ajudà a la institucionalització de la unitat de les comarques de l'Ebre amb la creació el 1978 del Consell Intercomarcal de les Terres de l'Ebre, amb finalitats assessores, que s'extingí amb la creació de les comarques, i el 1993 es posava en funcionament l'Institut per al Desenvolupament de les Comarques de l'Ebre.²⁶ No obstant això, l'actual petició de vegueria va tenir molt a veure amb la Plataforma per a la defensa de l'Ebre, constituïda amb motiu del projecte del “Plan Hidrológico Nacional”.

En el manifest en suport de les Terres de l'Ebre del juny del 2001 hi ha tres punts bàsics: la defensa d'una política antitransvasaments, el reconeixement de la vegueria o regió de les terres de l'Ebre i el desenvolupament del Pla territorial parcial de les Terres de l'Ebre.²⁷ La reivindicació de la vegueria com a forma d'obtenció de poder polític territorial anava per tant lligada a la lluita per mantenir el cabal del riu, i no és casualitat que el mateix any 2001 es creés la Delegació Territorial del Govern de la Generalitat a les Terres de l'Ebre.

4.3. La vegueria del Penedès

Pel que fa a la reivindicació de la creació d'una nova vegueria és interessant el cas de la demanda d'una vegueria del Penedès promoguda formalment per la “Plataforma per una vegueria pròpia”. L'origen remot de l'actual reivindi-

de l'Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu (IDAPA), organisme autònom administratiu de la Generalitat per impulsar el desenvolupament socioeconòmic integral i contribuir al desplegament de les polítiques de planificació territorial. L'Institut té la seu a Tremp i una oficina tècnica a la Seu d'Urgell.

24. El 1965 la revista Serra d'Or publicà un número extraordinari dedicat a les Terres de l'Ebre i dos anys més tard l'Ernest Lluch i l'Eugeni Giralt publicaven a càrrec de Banca Catalana la monografia *Leconomia de la regió de l'Ebre*. Arran del Congrés de Cultura Catalana es formalitzà l'Assemblea General d'Entitats de la Vegueria de l'Ebre, el 1975.

25. Aquest document va ser redactat gairebé totalment pel periodista i aparellador tortosí Josep Bayerri.

26. A l'any 1984, representants d'ajuntaments de la Ribera al Consell Intercomarcal amenaçaren d'abandonar-lo perquè en formar-se les regions sanitàries la Ribera va ser inclosa a la regió sanitària de Tortosa i ells volien vincular-se a Reus. De fet l'Hospital comarcal de Móra d'Ebre, depèn de l'Hospital de Sant Joan i de l'empresa municipal SAGESA de Reus.

27. Un primer Pla territorial parcial de les Terres de l'Ebre va ser aprovat el mateix any 2001 pel govern de CiU, i al cap de nou anys s'aprovava el segon pel govern de PSC-ERC-IV que refeia i complementava l'anterior.

ció té a veure amb la preparació de la llei de l'organització comarcal dels anys 1986 i 1987, en què es formulà un Pacte del Penedès per reivindicar que l'Alt i el Baix Penedès i el Garraf formessin una sola comarca amb el nom de Penedès. Aquesta posició va ser sustentada pels partits de l'oposició a CiU que va ser el partit que propugnà la llei comarcal, i d'una manera especial pel PSC.

En plantejar-se la creació de les vegueries per part del primer govern del tripartit de Pasqual Maragall sorgí la reivindicació de la vegueria de Vilafranca, anomenada ara del Penedès. El tret de sortida va ser un Manifest del Penedès elaborat per l'Institut d'Estudis Penedesencs i presentat l'11 de setembre del 2004, en aquest document es rebutjava qualsevol divisió territorial en vegueries o regions que no reconegués i agrupés les tres comarques anomenades del Penedès històric. A partir d'aquí sorgí des de Vilafranca, la plataforma a favor de la Vegueria del Penedès, amb la idea de poder constituir una demarcació amb les tres comarques esmentades, afegint posteriorment que també s'hi podria unir la comarca de l'Anoia.

Entre els grups que des del primer moment recolzaren aquesta plataforma es destaca el format per propietaris agrícoles i petits i mitjans empresaris productors de vi i cava així com militants d'ERC. Els primers veien perillar les terres agrícoles per la pressió urbanitzadora i industrial de l'àrea metropolitana de Barcelona i el seu pes queda clar quan en el manifest hi ha dos punts sobre el tema.²⁸

Els elements que la Plataforma considerava fonamentals per la seva reivindicació eren:

1. L'existència d'un territori singular, amb elements històrics, culturals i econòmics en comú. Aspecte que es referia d'una forma especial a la vinya, ja que aquest territori constitueix la denominació d'origen vitivinícola Penedès.
2. L'interès de guanyar pes polític i capacitat de decisió. Encara que aquest pes no el tindria el territori sinó unes persones sota la bandera d'un partit o partits polítics i els grups econòmics importants que podrien pressionar més fàcilment els polítics propers.
3. L'apropament del poder al ciutadà, la qual cosa significaria la implantació dels serveis territorials de la Generalitat que podrien situar-se en un indret més proper.
4. Una millora en el pes econòmic per la implantació de grans equipaments públics, com teatre, palau de congressos, recintes firals, dependències universitàries, instituts de recerca, etc.
5. L'augment dels llocs de treball qualificats.
6. La millora de les inversions empresarials i de la renda.
7. L'augment dels coneixements científics i la promoció exterior del territori.

28. Representants del sector del vi i del cava arribaren a fer una concentració testimonial davant del Parlament per demanar la nova vegueria.

Com en altres casos s'intenta cercar una identitat territorial, com si el territori del Penedès fos avui dia homogeni, sense tenir en compte l'escampadissa d'urbanitzacions i polígons industrials que el fragmenten, o la dependència directa del Garraf i de part de l'Alt i Baix Penedès de l'Àrea Metropolitana de Barcelona per motius laborals i de la propietat de les segones residències.

La identitat es recolza en una societat que es vol lliure i democràtica, amb més benestar social, cohesió social, augment dels recursos, etc. I això sota la marca Penedès que coincideix amb la denominació d'origen enològica i amb el nom d'una entitat d'estalvis. Una identitat que expressa una lògica de separació i particularització.

Aquesta lògica s'empara en la geografia, en considerar tot el Penedès limitat per elements donats per la naturalesa, i en la història de la vegueria medieval, junt amb altres elements relacionats amb les manifestacions del catalanisme polític i literari, i les reivindicacions comarcalistes del segle XX.²⁹

L'estratègia de la Plataforma va ser la d'anar cercant aliats en els diferents municipis de les tres comarques penedesenques i provocar acords dels plens municipals a favor d'una vegueria pròpia, la qual cosa servia per posar contra les cordes el principal partit del govern, el PSC que s'havia inclinat per integrar l'Alt Penedès i el Garraf a la regió de Barcelona, en atenció a les realitats socioeconòmiques vinculades al mercat de treball i als desplaçaments dels habitants de les dues comarques envers el Barcelonès. En canvi ERC i els seus militants i simpatitzants dels petits municipis van ser dels que més van treballar per la nova vegueria, possiblement pels lligams amb el món agrari i les perspectives de conservar el paisatge i millorar el futur dels agricultors. CiU també s'hi adherí, encara que amb alguns matisos, mentre que la coalició ICV-EUiA restà dividida segons els regidors. El cas més curiós va ser no obstant el del PPC, que s'adherí a la vegueria del Penedès, mentre que es proclamava defensor de la província.

Els actes públics en pro de la vegueria van ser constants i notables, la qual cosa comportà que poc a poc, un 86% dels municipis i els consells comarcals adoptessin acords a favor de la vegueria del Penedès, decisions que no sempre eren per unanimitat.³⁰ Una altra estratègia va ser la d'atreure la comarca d'Anoia a la vegueria del Penedès i cercar la seva secessió de la proposta de vegueria de

29. La vegueria de Vilafranca comprengué, més o menys les actuals comarques de l'Alt i Baix Penedès, el Garraf (anomenat per alguns el Penedès marítim) i part de l'Anoia, ja que el nord de la comarca quedava partit entre la pertinença a la vegueria de Manresa i a la de Cervera. Ara bé, la zona de l'Anoia formà una sotsvegueria amb centre a la ciutat d'Igualada i en el segle XV aquesta s'incorporà a la vegueria de Barcelona. En formar-se els corregiments, el de Vilafranca tingué uns límits semblants als de la vegueria, inclosa la zona d'Igualada, però tota la franja litoral fins Vilanova s'incorporà al corregiment de Tarragona, segurament per motius de la defensa costanera i potser no tant per ser viles dependents de la reialesa com especifica Arnabat (2006).

30. Els presidents dels Consells Comarcals i els Alcaldes de les seves capitals es van reunir a Sant Martí Sarroca i signaren uns acords en els quals es remarcava "la profunda similitud i complementaritat entre les quatre comarques" i "l'increment de la seva vertebració interna" (Simon i Faura, 2006, p.43). Normalment CiU i ERC aglutinaven els vots favorables, mentre que el PSC i ICV-EUiA, podien representar el vot opositor, però es van donar múltiples variacions, especialment en els petits i mitjans municipis. La dada del 86% és del gener del 2010.

la Catalunya Central. Això va ser relativament fàcil, si es té en compte que l'Anoia és una comarca formada per municipis una part dels quals graviten per raons geogràfiques i econòmiques cap a capitals de comarca diferents. Aquesta divisió, i els recels envers la capitalitat de Manresa, amb la qual havia mantingut la ciutat d'Igualada diferents pugnes al llarg del segle XIX i XX van decantar finalment la balança política de la majoria dels ajuntaments de l'Anoia cap el Penedès, encara que amb reticències i l'oposició frontal dels municipis de la zona nord de la comarca i diferents posicions minoritàries.³¹

La Plataforma del Penedès va tenir també molta cura de no escriure mai en els seus documents quina seria la capital de la vegueria, malgrat aspirar Vilafranca del Penedès a ser-ho, i en canvi es va parlar de la distribució de serveis entre les diferents capitals comarcals.³²

La integració al projecte de les comarques del Garraf i del Baix Penedès va ser més fàcil, malgrat que les àrees litorals mantenen molta relació amb Barcelona i formen part de la seva àrea d'influència. Aquest és el cas de Vilanova i la Geltrú, que a més a més ha mantingut elements de competició i rivalitat envers Vilafranca, especialment des de que en el segle XIX Vilanova esdevingué cap de partit judicial independitzant-se del de la població rival, s'industrialitzà, i amb capitals locals es construí la línia del ferrocarril del litoral cap a Barcelona.³³

Respecte al Baix Penedès, des del 1833 pertany a la província de Tarragona i des del 1957 l'arxiprestat del Vendrell passà a dependre de l'arquebisbat tarragoní. Amb Tarragona s'han anat incrementant les relacions de tipus administratiu i també d'utilització dels serveis, entre els quals els de l'ensenyament universitari i els sanitaris. En aquesta controvèrsia territorial de pertànyer a la vegueria del Penedès o a la de Tarragona, l'Ajuntament del Vendrell i el mateix Consell Comarcal jugaren el paper d'optar formalment per demanar la creació de la vegueria del Penedès, sense abjurar de les lleialtats amb Tarragona, i fent discursos de tempteig per veure en quina de les dues demarcacions es podrien obtenir més beneficis, al mateix temps que es rebutjava la realitat de ser una comarca ròtula entre dos sistemes urbans molt més forts (el de Barcelona i el de Tarragona).³⁴

31. Per assenyalar les contradiccions del tema esmentar que una consulta del periòdic *La Veu de l'Anoia* del 3 d'abril del 2007, sobre 271 votants, donava majoria a la preferència per la vegueria de la Catalunya Central (47%), contra un 27% per la de Barcelona i un 26% per la del Penedès. El Consell Comarcal de l'Anoia en una declaració de l'any 2004 havia manifestat la seva preferència per anar a la regió o vegueria de Barcelona i l'adhesió a la vegueria del Penedès es va fer per 11 vots a favor, 7 en contra i 3 abstencions.

32. El paper i pes de la gent de l'Alt Penedès en la formació de la Plataforma es posa de manifest en la composició de la seva Junta a l'any 2007, dels seus nou membres, sis eren de la comarca de Vilafranca i els tres restants eren de les altres tres comarques. Pel manteniment de les accions de la Plataforma l'Ajuntament de Vilafranca hi feu una aportació econòmica, així com també altres entitats i particulars de l'àmbit penedesenc.

33. L'antagonisme històric entre les dues ciutats portava que per la festa major de Vilafranca, els últims petards de l'àliga es fessin petar amb la cua de la bèstia en direcció a Vilanova, mentre que aquesta replicava en sentit contrari amb el seu drac. Altres temes menors de rivalitats locals han estat el xató i els castellers.

34. Declaracions de l'alcalde de Calafell al *Diari de Tarragona* del 19-11-2000, *Diari de Tarragona* de l'11-8-2008 i declaracions de l'alcalde del Vendrell a *Notícies Tarragona* del 17-2-2010.

Una altra estratègia interessant que seguiren els promotors de la vegueria del Penedès en aliança amb polítics locals, va ser la demanda d'un àmbit funcional propi de planejament territorial, en virtut de la llei del Pla territorial de Catalunya del 1995 i de la disposició que especificava que mentre no hi hagués una divisió en regions, els àmbits funcionals serien les demarcacions en què s'organitzarien els serveis de la Generalitat. La idea era que aconseguir un àmbit de planificació l'acceptació de crear una nova vegueria per part del govern de la Generalitat seria més fàcil.

La proposta de constituir un nou àmbit de planificació la van presentar al Parlament de Catalunya els grups de CiU i del PPC, i després de diferents vicissituds l'àmbit funcional del Penedès es va aprovar, sense cap vot en contra, el 16 de juliol del 2010. El PSC, segurament per aconseguir l'electorat, preferí votar afirmativament sobre el tema de l'àmbit, mentre es mantenia contrari a la formació de la vegueria.

Quan el projecte de divisió en vegueries entrà a debat al Parlament, la reivindicació de la demarcació pròpia es barrejà amb altres actes de protesta com per exemple, contra la implantació d'una zona logística entre l'Arboç i Banyeres, o contra el desdoblament de la N-340. Finalment la llei no va aprovar la vegueria que es demanava i la Plataforma, amb menys efervescència que en els moments del debat del projecte de llei, ha continuat fent gestions per l'obtenció de la vegueria, tot i lamentant que els partits polítics "han prioritzat i prioritzen els interessos del partit i deixen per "sine die" les demandes de la gent que els ha votat".³⁵

4.4. La vegueria de l'Alt Ter

Una altra reivindicació d'una vegueria pròpia va ser la de l'Alt Ter, empesa fonamentalment des de la ciutat de Vic per persones que havien elaborat el Pla Estratègic d'Osona i pel Col·legi d'Advocats de Vic. El manifest inicial és del 12 de maig del 2003, en el qual demanava la formació d'una vegueria que aglutinés les comarques d'Osona i el Ripollès, amb la possible incorporació de la Garrotxa, amb el pensament que amb la construcció del túnel de Bracons estaria molt ben comunicada amb Osona i això facilitaria les relacions. Inicialment també hi havia algun partidari de la inclusió al projecte de la Cerdanya, conseqüència de la inserció d'aquesta comarca a la Regió VI o regió de Vic a la divisió del 1936, però des de l'altra banda de la Tossa d'Alp no hi hagué receptivitat envers el projecte, com tampoc n'hi hauria des de la comarca dels volcans.³⁶

El ressò de la plataforma de l'Alt Ter va ser molt menys intens que l'efectuat des de Vilafranca, i la seva defensa d'acord amb l'exposició feta pel geògraf Jaume Font que n'era un dels impulsors es basava en:

35. *Quo vadis, Penedès?* Acte públic celebrat a Cunit el 17-3-2012.

36. El Consell Comarcal de la Cerdanya en un moment donat considerà d'interès formar part de la vegueria de la Catalunya Central.

1. La geografia, la història i l'orientació dels fluxos econòmics i de comunicació.
2. La personalitat de les dues comarques i de les que s'hi volguessin adherir, cosa que els permetria tenir una política pròpia i augmentar la seva influència.
3. La vegueria significaria un instrument de revitalització econòmica.
4. Els serveis públics podrien organitzar-se dins un marc geogràfic coherent i d'acord amb els eixos de comunicació (en aquesta qüestió es posa èmfasi en les comunicacions nord-sud i no en l'eix Transversal, d'est a oest).
5. L'accessibilitat que hi hauria a serveis bàsics superiors, que es traduiria en la possibilitat de tenir més equipaments.
6. La revitalització del teixit socioeconòmic, cultural i cívic.

Segons Jaume Font (2004) la inclusió d'Osona a la Catalunya Central li faria perdre posicions, a causa d'integrar-se en un àmbit territorial que amb la seva incorporació resultaria incoherent des del punt de vista dels fluxos econòmics i de comunicació.³⁷ De fet, molts d'aquests arguments són perfectament discutibles, ja que per les comunicacions i el tràfic intercomarcal Osona hauria d'anar a la vegueria de Barcelona.

Quan a finals del 2009 va transcendir que en un esborrany de l'avantprojecte es fixava Manresa com a capital de la Catalunya Central, l'alcalde de Vic es mostrà contrari a aquesta possibilitat i anuncià que faria tot el necessari perquè no fos realitat.³⁸ Per a Manresa, en canvi es trobava d'allò més natural la formació d'una vegueria que inclogués les comarques de l'interior regades pel Ter i el Llobregat amb els seus afluents.

5. Conflictes territorials per les capitalitats

Aquests conflictes s'esdevingueren entre diferents poblacions que aspiraven a ser la capital de tota la vegueria o bé ser-ne la cocapitalitat, de tal forma que les delegacions dels departaments de la Generalitat i els serveis es podessin repartir entre les poblacions.

Pugnes d'aquest tipus es posaren de manifest i continuen encara latents entre les referides ciutats de Manresa i Vic per la capitalitat de la Catalunya

37. En aquest tema hi havia també els recels entre les ciutats de Vic i de Manresa, amb alguns enfrontaments notables entre la burgesia manresana i la mitra de Vic, quan el bisbe de la ciutat excomunicà els manresans per fer passar una sèquia pel territori episcopal de Sallent. Un canal que havia de permetre portar aigua del Llobregat a la ciutat de Manresa i regar el seu pla per evitar les sequeres i obtenir més produccions. Manresa intentà en altres moments ser seu episcopal i evitar la dependència de Vic, però el que més separà les dues ciutats en els segles XIX i XX era que la capital del Bages era molt industrial i obrera, mentre la d'Osona era eminentment agrària i eclesial, amb les diferències ideològiques que aquest fet comporta.

38. La controvèrsia pel tema de la vegueria de la Catalunya Central portà a la Plataforma de l'Alt Ter a demanar a TV3 que en els programes del temps no es referissin a les comarques de la Catalunya central sinó a les comarques de l'interior.

Central i en menor extensió amb Igualada, en el cas que aquesta ciutat formés també part de la referida vegueria.³⁹

Igualment entre Amposta i Tortosa hi hagué cert conflicte que ve d'antic, ja que Amposta va ser la capital de la Castellania del seu nom, mentre Tortosa esdevingué una poderosa ciutat lliure que dominà, en competència amb l'anterior, bona part de les Terres de l'Ebre. En el segle XX Amposta experimentà un important creixement demogràfic i desenvolupament econòmic que influí en les seves aspiracions a la capitalitat compartida. Entre altres posicionaments a favor de la cocapitalitat entre Tortosa i Amposta, el ple municipal de la darrera població n'aprova un acord per unanimitat, el gener del 2010. L'alcalde en el seu discurs especificà que "Amposta no renunciarà a ser la locomotora del creixement i exercir la cocapitalitat, sense cap mena de complex", i es reclamà una vegueria de les Terres de l'Ebre amb uns serveis descentralitzats. Amb tot, s'acceptava que la seu institucional de la futura vegueria fos a Tortosa.⁴⁰

Un altre problema per la capitalitat és el que es planteja a la vegueria de l'Alt Pirineu, ja que hi ha hagut aspiracions de ser cocapitalitat tant per part de la Seu d'Urgell, com de Puigcerdà i de Tremp, ciutat on actualment hi ha la delegació territorial de la Generalitat. En aquest àmbit veguerial el problema principal són les comunicacions i les distàncies entre les diferents poblacions, a més que un repartiment de serveis agreujaria els problemes pels ciutadans que haguessin de resoldre qüestions que afectessin serveis separats territorialment.

La Generalitat en el segon govern tripartit va anar reorganitzant els seus departaments en l'àmbit que hauria de ser la vegueria del Pirineu i l'Aran, però sense cap model preestablert, i sembla que seguint el criteri de cada conselleria. Pel juny del 2009, de les deu delegacions que el govern havia obert a l'àmbit del Pirineu, set estaven situades a Tremp, dues a la Seu d'Urgell i una a Talarn. De les set obertes a Tremp, tres van obrir una oficina secundària a la Seu d'Urgell. Naturalment aquesta descentralització sense seguir uns criteris definits d'antuvi provocava malestar entre les altres ciutats capitals de comarca i especialment a Puigcerdà.⁴¹ Per això, tant en aquest cas com en el de la vegueria

39. La pugna per la capital de vegueria entre Manresa i Vic s'encetà el 2001 amb la frase de l'alcalde de Vic pronunciada a l'Ajuntament de Manresa amb motiu del pregó de la Festa Major de què "Vic no acceptarà per damunt seu cap altra capital que la de Catalunya", al mateix temps que es mostrava contrari a la divisió en vegueries. Tres anys més tard el mateix alcalde de Vic oferia locals al govern de la Generalitat per posar-hi delegacions territorials dels diferents departaments, cosa que motivà malestar a la capital del Bages (*Regió7*, 2-2-2004). El gener del 2007 el govern tripartit optà per obrir delegacions de govern a les dues ciutats per evitar que els enfrontaments augmentessin i el poguessin perjudicar.

40. Veure *El Punt*, edició Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre, del 26-1-2010. Actualment es troben a Amposta els serveis territorials de la Generalitat en els temes d'Habitatge, Medi Ambient i Acció Social.

41. Segons el periòdic *Regió7* del 30-6-2009, a Tremp hi havia ubicats els departaments de Governació, Educació, Salut, Medi Ambient i Habitatge i Agricultura i Acció Rural, a més de les delegacions de l'Institut Català de les Dones i l'Institut de Desenvolupament i Promoció de l'Alt Pirineu i Aran (IDAPA), dependents dels departaments d'Acció Social i Ciutadania i de Política territorial. A la seu d'Urgell hi havia les delegacions centrals dels departaments d'Interior i Política Territorial i Obres Públiques, així com subseus de Governació, Medi Ambient i Habitatge i de l'IDAPA.

de la Catalunya Central, la llei deixa el tema de les seues institucionals per a posteriors decisions.

El cas de debat més fort per aquest tema va ser el mantingut per Tarragona i Reus, la primera en defensa de la capitalitat de tota la vegueria i del nom de vegueria de Tarragona, i la segona en defensa de la cocapitalitat i del nom de vegueria del Camp de Tarragona.

La rivalitat entre les dues poblacions és històrica i ha tingut com a elements de confrontació el pagament d'impostos a l'arquebisbe, el port, la capitalitat de província, el desenvolupament industrial i comercial, la capitalitat de la vegueria republicana, etc. En els darrers anys les polèmiques entre les dues ciutats es van centrar en la ubicació de les facultats i escoles de la Universitat Rovira i Virgili i en el nom de la mateixa universitat, així com en el pas del ferrocarril d'alta velocitat i la ubicació de la seva estació.

En relació a les vegueries, a l'octubre del 2004 l'Ajuntament de Reus va aprovar una moció en què es demanava al Govern de la Generalitat i al Parlament la cocapitalitat de la nova vegueria que compregués les comarques de l'àmbit del Camp de Tarragona, i pel més de desembre es demanà que la capital única fos Reus, pensant en la possibilitat de tornar a crear dues vegueries, una per a la ciutat del Baix Camp i l'altra per a Tarragona. En els inicis del govern presidit per José Montilla altre cop l'Ajuntament de Reus demanà la cocapitalitat, cosa que motivà que l'Ajuntament de Tarragona acordés, el febrer del 2007, demanar a diferents autoritats del país que la capitalitat única fos la seva ciutat.

En ple debat sobre l'avantprojecte de la llei de vegueries esclataren dues noves polèmiques, la primera per la ubicació del Centre de Seguretat de la Informació de Catalunya (Cesicat), un concurs públic en el qual participaren les dues ciutats i que guanyà Reus. L'altra pugna coetània va ser la petició de l'Ajuntament i la Cambra de Comerç de Tarragona, feta el novembre del 2009 a l'administració dels aeroports (AENA) i a la Direcció General d'Aviació Civil de l'Estat, que l'aeroport de Reus passés a denominar-se de Tarragona-Reus, a fi que el seu nom representés a tot el territori. L'oposició de Reus a aquesta nova denominació i la defensa del topònim "el Camp" conduí a l'Ajuntament de la ciutat rival a demanar que no hi haguessin infraestructures denominades del Camp de Tarragona, sinó solament de Tarragona.

Quan l'avantprojecte de llei de vegueries estava a punt de ser aprovat pel govern i passar a projecte, la Cambra de Comerç de Reus i altres entitats engadegaren la plataforma "Tots som capital" que a partir de la defensa del nom de l'aeroport derivà cap a la reivindicació de la cocapitalitat de la vegueria del Camp de Tarragona. La plataforma organitzà a tal fi un gran acte al teatre Fortuny que congregà a pràcticament totes les entitats de la ciutat.

L'èxit de l'acte provocà que a la veïna ciutat la plataforma "Mou-te per Tarragona", un moviment crític sorgit d'alguns dirigents d'institucions ciutadanes que no mostraven massa simpatia amb el govern municipal, i que pressionava

perquè l'estació del TAV fos dins la ciutat, trobà en les vegueries un camp adobat per tenir més protagonisme. La plataforma va plantejar fer una gran manifestació i exigir a l'Ajuntament un ferm posicionament en defensa de la capitalitat. Sota les crides de "Vine a defensar Tarragona" i "Tarragona som tots" apel·laren al "tarragoní emprenyat" perquè assistís a una magna concentració pels greuges que comportaria la pèrdua de la capitalitat única, al mateix temps que es recolliren unes 2.300 al·legacions homogènies en contra de l'avantprojecte de llei per la capitalitat i per la denominació Camp de Tarragona, que discriminava la ciutat respecte a les denominacions de les altres vegueries en què hi havia una capital provincial.⁴²

La concentració, junt amb la polèmica que apareixia en els mitjans de comunicació i altres actuacions populars deuria motivar l'ajornament de l'aprovació de l'avantprojecte per part del Consell Executiu de la Generalitat, treva que aprofitaren els alcaldes per continuar mantenint contactes amb autoritats del Govern i diputats.⁴³

En els tràmits parlamentaris comparegueren tant l'alcalde de Reus com el de Tarragona i el president de la Diputació, per mantenir el primer la defensa de la cocapitalitat i el nom de Camp de Tarragona, el segon la capitalitat única i el nom de vegueria de Tarragona, i el tercer per considerar el projecte inconsistent i inoportú (Oliveras, 2012).⁴⁴ L'alcalde de Tarragona mantingué també converses amb l'alcalde de Lleida en defensa de les capitals provincials, per veure's afectades en la seva funció administrativa, la qual cosa els hi feia perdre avantatges econòmiques. És lògic per tant que ambdós alcaldes manifestessin i desitgessin que la llei de vegueries quedés en un calaix tancat amb clau.

6. Els altres tipus de conflictes

Pel que fa a la petició de canvi de vegueria, aquest es donaria per una banda entre els ajuntaments del Baix Penedès, que en la seva estratègia d'intentar obtenir avantatges per al territori i sense estar-ne alguns d'ells massa convençuts

42. A la concentració, celebrada el 30 de desembre, hi assistiren segons els organitzadors unes 4.000 persones i hi hagueren discursos d'exaltació de la ciutat-capital tot recordant els romans i altres glòries del passat al mateix temps que es feien iròniques referències a la ciutat veïna. L'alcalde proclamà que la capitalitat no era solament del passat, sinó que en el present "som capital comercial, universitària, industrial, logística, esportiva i administrativa". Al final les quatre colles castelleres aixecaren pilars desplegant la senyera de la ciutat i pels altaveus s'escoltà una coneguda marxa que anima les festes majors.

43. L'enfrontament en els mitjans de comunicació va ser força picat perquè tornaren a sortir les polèmiques del passat, com la dita que en un programa de festa major s'anunciava des de Reus, l'existència de restes romanes a 14 quilòmetres, o des de Tarragona l'anunci de la proximitat d'una ciutat jueva, o el llibre que es va haver de retirar per exposar que el topònim Reus venia de la paraula llatina "reo" com a lloc format per reclusos. Igualment es diu que URV (Universitat Rovira i Virgili) significa universitat de Reus i els voltants. Durant la campanya de les vegueries aparegueren també camisetes amb l'eslògan "Reus is not Tarragona" o "Tarragona, barri marítim de Reus".

44. Per la redacció d'aquest apartat s'ha utilitzat bàsicament la premsa local i l'obra de l'autor (2012) referenciada a la bibliografia.

van ser partidaris per majoria a la integració a la futura vegueria del Penedès i a segregar-se de la del Camp de Tarragona, tema del qual ja se'n ha fet referència en un apartat anterior.

L'altre grup de municipis disconformes amb la seva possible adscripció a una vegueria eren els municipis de la zona de l'Alta Anoia o Alta Segarra, que en el cas que es resolgués a favor d'una vegueria del Penedès, ells es mostraven contraris a la seva adscripció i mostraven la seva preferència per pertànyer a la vegueria de la Catalunya Central i també al seu àmbit de planificació. Cal tenir en compte que aquests municipis també són partidaris de poder formar una comarca pròpia amb capital a Calaf, i que el seu centre superior pel comerç i els serveis sol ser Manresa.⁴⁵

A la comarca d'Osona hi ha també la situació dels municipis de Viladrau, Espinelves i Vidrà que pertanyen a la província de Girona i que no veien gens clar la seva pertinença a la vegueria de la Catalunya Central, ja que les comunicacions amb Girona han millorat molt en els darrers anys i com deia l'alcalde d'Espinelves caldria fer una consulta popular, però que si l'opció fos triar entre Vic i Girona la població es dividiria a parts iguals. Entre Girona i Manresa, la opció seria a favor de l'actual capital provincial. Una situació a la inversa és la de Fogars de la Selva que pertany a aquesta comarca però que és de la província de Barcelona, la qual cosa provocaria problemes per fer tràmits administratius.⁴⁶

Un altre cas de descontentament amb la seva ubicació dins una vegueria concreta és el de la Cerdanya, una comarca dividida entre les províncies de Girona i de Lleida, però que des de l'obertura del túnel del Cadí el 1984 ha augmentat les relacions amb el Berguedà i el Bages, però especialment amb Barcelona, a causa de les estacions d'esquí a banda i banda dels Pirineus i a l'augment de les segones residències. En iniciar-se el tema de la creació de les vegueries en el primer govern del PSC-ERC-ICV, la Cerdanya expressà des del seu Consell comarcal la preferència per estar a la Catalunya Central, per mostrar posteriorment la disconformitat amb la possible pertinença a la vegueria de l'Alt Pirineu i Aran com a conseqüència de la marginació de la seva capital en la distribució de les delegacions i serveis de la Generalitat que beneficiaven Tremp i la Seu d'Urgell, finalment s'optà per demanar un estatus especial semblant al de la Vall d'Aran al·legant les particularitats i diferències del seu territori amb la resta.

El President del Consell Comarcal va arribar a manifestar en la seva compareixença a la Comissió d'Afers Institucionals i durant el debat del projecte

45. Els set municipis de l'Alt Anoia o Alta Segarra contraris a integrar-se a la vegueria del Penedès són els de Calaf, Calonge de Segarra, els Prats de Rei, Castellfollit de Riubregós, Sant Pere Sallavinera, Sant Martí de Segúioles i Pujalt, els quals formen ja la Mancomunitat Intermunicipal Voluntària Segarrena i aspiren a formar una comarca pròpia.

46. La problemàtica que la llei de vegueries generaria a l'actual província de Girona està recollida en un article de Jordi Colomer al periòdic *El Punt* de 26-1-2010.

de llei de vegueries que apel·laria a Brussel·les perquè la Cerdanya pogués tenir una situació jurídica semblant a la d'Andorra, un desig que ben segur seria difícil d'aconseguir d'acord amb el dret internacional i la seva pertinença a l'Estat espanyol.⁴⁷

En el cas de la Vall d'Aran la seva oposició al projecte i llei de vegueries venia afavorida per l'article 11 de l'Estatut d'Autonomia que reconeix al poble aranès l'autogovern per mitjà del Conselh Generau d'Aran i altres institucions pròpies. L'Estatut accepta l'Aran com una realitat occitana amb identitat pròpia i com "a entitat territorial singular dins de Catalunya, la qual és objecte d'una particular protecció per mitjà d'un règim jurídic especial". El Conselh Generau d'Aran ja va fer una declaració pel setembre del 2008 rebutjant la pertinença a una vegueria o altra divisió territorial que no fos la pròpia.

El president del Consell reclamà al desembre del 2009, que "la inclusió en una vegueria desvirtuaria totalment la singularitat política i l'exercici de l'autogovern" i reivindicava una relació bilateral amb el govern de la Generalitat, com preveu l'esborrany de la futura llei d'Aran. A més, la llei vigent d'Aran de l'any 1990, preveu que la vall per la seva singularitat no formi part de cap altra divisió territorial. La posició del president del Consell estava recolzada per la unanimitat de tots els partits que hi tenien representació.⁴⁸ El fet que el president del Consell fos d'un partit afí al PSC, i els altres tinguessin també relacions estretes amb altres partits del Parlament de Catalunya influiria en què, la llei aprovada finalment a final d'agost del 2010, no inclogués la vall d'Aran a la vegueria de l'Alt Pirineu i en el seu article 10, reconegués l'Aran com a entitat territorial singular dins de Catalunya i que es relacionaria de manera bilateral amb els òrgans centrals del Govern i de l'Administració de la Generalitat.

7. Conclusió

El projecte i després llei de vegueries aprovat pel Parlament de Catalunya, posteriorment situat en estat d'hivernació, és un dels textos més estranys que s'han aprovat en els darrers anys i que demostren per una banda una inconsistència jurídica notable i per altra la problemàtica d'ajustar els desigs i els interessos electorals dels tres partits que governaven a les realitats d'un territori estructurat en províncies, però amb clars desigs de determinades ciutats de formar noves demarcacions administratives per esdevenir-ne capital o seu de diferents serveis.

47. El president del Consell de la Cerdanya va comparèixer a la comissió parlamentària conjuntament amb el president del Solsonès i l'alcalde de Tortosa el divendres 26 de març del 2010. Veure el periòdic *Regió7* de l'endemà.

48. Veure el periòdic *Avui* del 16-12-2009

La possibilitat de formar noves demarcacions xoca igualment amb el paper que des de fa més de 175 anys exerceixen les capitals provincials, especialment aquelles que veuen disminuïda l'extensió territorial de la seva àrea d'influència obligada en la nova demarcació que els hi pertocaria.

La llei proposava avançar en diferents fases temporals cap una nova organització basada en motius polítics però mancada d'una anàlisi de costos i beneficis econòmics i socials que li donessin una necessària racionalitat, així com tampoc no preveia l'encaix amb les altres administracions, especialment amb les comarques.

El debat de la llei de vegueries ha servit per obrir la caixa dels trons de velles rivalitats històriques entre ciutats i territoris, i mostrar les pugnes existents per aconseguir més serveis i equipaments, així com també més poder de decisió sobre un espai geogràfic subordinat. Els interessos d'intentar guanyar una oportunitat per obtenir més beneficis econòmics que afavoreixin una determinada ciutat s'emboiquen darrera recerques de singularitats i identitats i es justifiquen per les diferents històries locals.

En el fons determinades ciutats i oligarquies locals prefereixen ser cap d'arengada a cua de lluç, i en uns moments en què es parla de col·laboració, cooperació, unió d'esforços i de treball en xarxa, alguns territoris i algunes ciutats prefereixen posar fronteres i tenir poder de decisió sobre temes concrets que els afecten, cosa que fa que alguns dels discursos reivindicatius siguin força utòpics i no gens fàcils de portar a terme en un país petit i empobrit i dins un món globalitzat. En el fons els conflictes no eren més que una lluita per unes noves oportunitats, nous drets i privilegis i noves provisions materials. Quan les economies locals trontollen, esdevenir capital o seu institucional és un privilegi.

Un altre element a considerar al marge de les pugnes remarcades és el fet de com petits grups organitzats aconseguen presentar propostes que en algun cas arriben a prosperar en un doble joc d'aconseguir addictes pels diferents racons del territori afectat, i igualment atraure partits polítics locals a través de les naturals confrontacions entre govern i oposició.

El debat de la llei de vegueries ha fet perdre una considerable quantitat d'energies, molt més necessàries per a resoldre altres temes més importants, i en alguns casos els intents de fer prevaler interessos locals sobre els generals feia pensar si de la Catalunya esquarterada no hi hauria el perill de passar a la Catalunya setpartida o vuitpartida, com una reproducció moderna de les baronies territorials altmedievals.

Una nova organització territorial ha de partir d'objectius i criteris per aconseguir abaratir i alhora augmentar l'eficiència de l'administració en el territori, i aquest tipus d'organització necessita d'un ampli consens parlamentari i territorial, encara que també una nova organització pot ser imposada per una revolució social o per un bon cop de falç.

Bibliografia

- ALSINA, Gemma; Martín GARCIA; Rosa M. PÉREZ (1996). "Els GAP: Fruit d'una època. Actuacions per a la defensa de l'Alt Pirineu". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* [Barcelona], núm. 42, p. 9-36.
- AUSÀS, Jordi (2010). "Vers una nova organització territorial de Catalunya. Les lleis de vegueries i de l'Àrea Metropolitana de Barcelona". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* [Barcelona], núm. 70, p. 79-83.
- ARGULLOL, Enric, (2009). "Vers un nou model d'organització territorial de Catalunya. L'encaix jurídic de les vegueries". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* [Barcelona], núm. 67-68, p. 293-305.
- ARNABAT, Ramon (2006). "El Penedès una justificació històrica", dins: *Monogràfic del Penedès* (Veguèria Penedès, núm. 12), Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, p. 83-100.
- CASASSAS, Lluís; Joaquim CLUSA (1981). *L'organització territorial de Catalunya*. Barcelona: Publicacions de la Fundació Jaume Bofill.
- CASASSAS, Lluís; Joan VILÀ-VALENTÍ (2009). "Proposta per a l'organització regional de Catalunya. Informe presentat a la Comissió de Delimitació Territorial de la Generalitat de Catalunya (abril 1989)". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* [Barcelona], núm. 67-68, p. 367-379.
- CASASSAS, Lluís; Jordi CASASSAS [dir.] (2009). "L'organització territorial de l'administració pública de Catalunya. Resum de "La Proposta" (informe lliurat a la Diputació de Barcelona l'any 1994)". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* [Barcelona], núm. 67-68, p. 337-365.
- COL·LEGI DE GEÒGRAFS DE CATALUNYA I ASSOCIACIÓ DE GEÒGRAFS PROFESSIONALS DE CATALUNYA (2009). "Informe del Col·legi de Geògrafs sobre l'avantprojecte de llei de vegueries", dins: *Informes i assessoraments. Documents del Col·legi*. <http://geografs.com/portall/index.php?options=com...> (consultat el 23-01-2012).
- DAHRENDORF, R. (1990). *El conflicto social moderno*. Barcelona: Grijalbo (Biblioteca Mondadori).
- FONT, Jaume (2004). *La vegueria de l'Alt Ter. Bases històriques i geogràfiques*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (1979). *Estatut d'Autonomia de Catalunya*. Barcelona: Bayer Hnos., S.A.
- (1995). *Pla territorial general de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Direcció General de Planificació i Acció Territorial.
- (2006). *Estatut d'Autonomia de Catalunya*. Barcelona: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions.
- GRACIA, Ricard (2008). *La vegueria com a govern local intermedi a Catalunya. Encaix constitucional de la seva regulació estatutària*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms.
- HEINELT, Hubert; Xavier BERTRANA (2011). *The second tier of local government in Europe*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- LALINDE, Jesús (1996). *La jurisdicció real inferior en Catalunya ("Corts, veguers, batlles")*. Barcelona: Museu d'Història de la Ciutat, Ajuntament de Barcelona.
- LÉVY, Jacques (2003). "Identité", dins: *Dictionnaire de la Géographie et de l'espace des sociétés*. Paris: Belin, p. 479-480.
- LUSSAULT, Michel (2003). "Identité spatiale", dins: *Dictionnaire de la Géographie et de l'espace des sociétés*. Paris: Belin, p. 480-481.
- LUCH, Enric; Oriol NEL·LO (1984). *El debat de la divisió territorial de Catalunya. Edició d'estudis, propostes i documents (1938-1983)*. Barcelona: Diputació de Barcelona.

- OLIVERAS, Josep (1999). "Antoni Rovira i Virgili i la Divisió Territorial de Catalunya". *Revista de Catalunya* [Barcelona], núm. 144, p. 50-72.
- (2000). "Rovira i Virgili i la creació de les vegueries", dins: Pere ANGUERA *et al.*, *Rovira i Virgili 50 anys després*. Valls: Cossetània Edicions.
- (2009). "Reflexions sobre l'organització territorial de Catalunya". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* [Barcelona], núm. 67-68, p. 179-198.
- (2012). "La ciutat i la seva regió", dins: Òscar SALADIÉ *et al.*, *La ciutat actual. Geografia i urbanisme (Història de Tarragona, vol. 6)*, Lleida: Pagès editors, p. 395-446
- PLATAFORMA PER UNA VEGUERIA PRÒPIA (2006). *Monogràfic del Penedès* (Vegueria Penedès, núm. 12), Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs
- PUJOL, Rafel [dir.] (2001). *Administració local i territori a Catalunya. Nou model d'organització territorial*. Barcelona: Gabinet d'Estudis de la Presidència, Diputació de Barcelona (exemplar multicopiat).
- ROCA, Miquel [dir.] (2000). *Informe sobre la revisió del model d'organització territorial de Catalunya*. Comissió d'experts creada per acord del Govern de 3 d'abril de 2000, a instància dels diferents grups del Parlament de Catalunya. Barcelona (exemplar multicopiat).
- ROCHER, G. (1968). "Le Changement social", dins: *Introduction à la sociologie générale*. Paris: Éditions HMH, vol. 3.
- SABATÉ, Flocel (1997). *El territori de la Catalunya medieval. Percepció de l'espai i divisió territorial al llarg de l'Edat Mitjana*. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana.
- SIMON, Fèlix; Josep FAURA (2006). "Motius i fonaments", dins: *Monogràfic del Penedès* (Vegueria Penedès, núm. 12), Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, p. 33-55.
- SOLÉ i BORDES, Joan (2006). "El Penedès, concepte i identitat", dins: *Monogràfic del Penedès* (Vegueria Penedès, núm. 12), Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, p. 57-64.
- SÁNCHEZ, Joan-Eugeni (1992). *Geografia Política*. Madrid: Editorial Síntesis (Espacios y Sociedades, núm. 23).
- SANCLIMENS, Xavier (2009). "Els treballs de la Comissió d'Organització Territorial de Catalunya (2004-2006)". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* [Barcelona], núm. 67-68, p. 231-248.
- SANGUIN, André-Louis (1981). *Geografia Política*. Vilassar de Mar-Barcelona: Oikos-Tau (Elementos de Geografía).
- TAYLOR, Peter J. (1994). *Geografia Política. Economía Mundo, Estado-nación y localidad*. Madrid: Trama Editorial.
- TULLA, Antoni F. (2009). "Divisió territorial de Catalunya: algunes reflexions des de l'Alt Pirineu". *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* [Barcelona], núm. 67-68, p. 273-290.
- VILA, Pau (1933). *Divisió Territorial. Estudis i projectes*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- (1937). *La divisió territorial de Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya. Conselleria d'Economia.